

KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 10.1.2007

KOM(2006) 841 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Vyhliadky vnútorného trhu so zemným plynom a elektrickou energiou

{SEK(2006) 1709}

{SEK(2007) 12}

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Vyhliadky vnútorného trhu so zemným plynom a elektrickou energiou

1 doterajšie skúsenosti s vnútornými trhmi s elektrickou energiou a zemným plynom

1.1 Východisková situácia

Vnútorný súťažný trh s elektrinou a plynom sa v celej Európskej únii postupne zavádza od rokov 1999-2000¹. Odvtedy sa vypracovávajú pravidelné ročné „porovnávacie“ správy o implementácii a praktických výsledkoch smerníc. Komisia počas roka 2006 aj naďalej monitorovala vykonávanie smerníc, najmä prostredníctvom podrobných prieskumov v jednotlivých krajinách a prostredníctvom odvetvového vyšetovania. Z tohto monitoringu vyplýva, že sa dosiahol istý a často nerovnomerný pokrok.

Na druhej strane počas tohto obdobia boli základné pojmy vnútorného trhu s energiou začlenené do právneho rámca, inštitucionálneho usporiadania a fyzickej infraštruktúry, napríklad IT výbava. Zároveň však zmysluplná hospodárska súťaž v mnohých členských štátoch neexistuje. Zákazníci často nemajú reálnu možnosť zvoliť si alternatívneho dodávateľa. Dokonca aj zákazníci, ktorým sa podarilo zmeniť dodávateľa, často nie sú spokojní s rozsahom ponúk, ktoré dostávajú. Možno to zhrnúť tak, že zúčastnené strany zatiaľ nemajú veľkú dôveru vo vnútorný trh. Komisia v dôsledku týchto nedostatkov vykonala v priebehu rokov 2005-2006 na základe právnych predpisov v oblasti hospodárskej súťaže vyšetovanie v odvetviach plynárenstva a elektroenergetiky. Výsledky tohto vyšetovania sa uverejňujú spolu s týmto dokumentom².

1.2 Priaznivé výsledky hospodárskej súťaže

Účinnosť

Liberalizácia zreteľne viedla k nejakým zlepšeniam účinnosti pri zásobovaní energiou a priniesla zákazníkom úspory, najmä v úvodnej fáze. Nedávne zvýšenie veľkoobchodných cien

¹ Pôvodne prostredníctvom smernice 96/92/ES Európskeho parlamentu a Rady z 19. decembra 1996 o spoločnej právnej úprave vnútorného trhu s elektrickou energiou (Ú. v. ES L 027, 30.1.1997, s. 1) a smernice 98/30/ES Európskeho parlamentu a Rady z 22. júna 1998 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom (Ú. v. ES L 204, 21.7.1998, s. 1); a následne prostredníctvom smernice (ES) č. 2003/54 Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrickou energiou a o zrušení smernice 96/92/ES (Ú. v. EÚ L 176, 15.7.2003, s. 0037 – 0056), ďalej prostredníctvom smernice (ES) č. 2003/55 Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom a ktorou sa ruší smernica 98/30/ES (Ú. v. EÚ L 176, 15.7.2003, s. 0057 – 0078), nariadenia (ES) č. 1228/2003 Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2003 o podmienkach prístupu do siete pre cezhraničné výmeny elektrickej energie (Ú. v. EÚ L 176, 15.7.2003, s. 0001 – 0010), nariadenia (ES) č. 1775/2005 Európskeho parlamentu a Rady z 28. septembra 2005 o podmienkach prístupu do prepravných sietí pre zemný plyn (Ú. v. EÚ L 289, 3.11.2005, s. 1). Niekoľko členských štátov už podniklo kroky smerom k otvoreniu trhu pred týmito opatreniami.

² KOM(2006)851, oznámenie Komisie, „Odvetvové vyšetovanie podľa článku 17 nariadenia 1/2003 o trhoch so zemným plynom a elektrinou (záverečná správa)“.

elektriny a zemného plynu sa však vo väčšej či menšej miere premietlo do účtov vystavených koncovým odberateľom a teraz sa tým vyrovnali niektoré z predchádzajúcich znížení cien, najmä pokiaľ ide o najväčších priemyselných odberateľov energie. Z toho by sa teda mohlo zdať, že zlepšenia účinnosti sa neprenášajú na spotrebiteľov dostatočne rýchlo. Je veľmi sporné, či ceny zemného plynu a elektriny sú skôr výsledkom naozajstného procesu hospodárskej súťaže ako priamym výsledkom rozhodnutia prijatého spoločnosťami, ktoré majú trhovú silu.

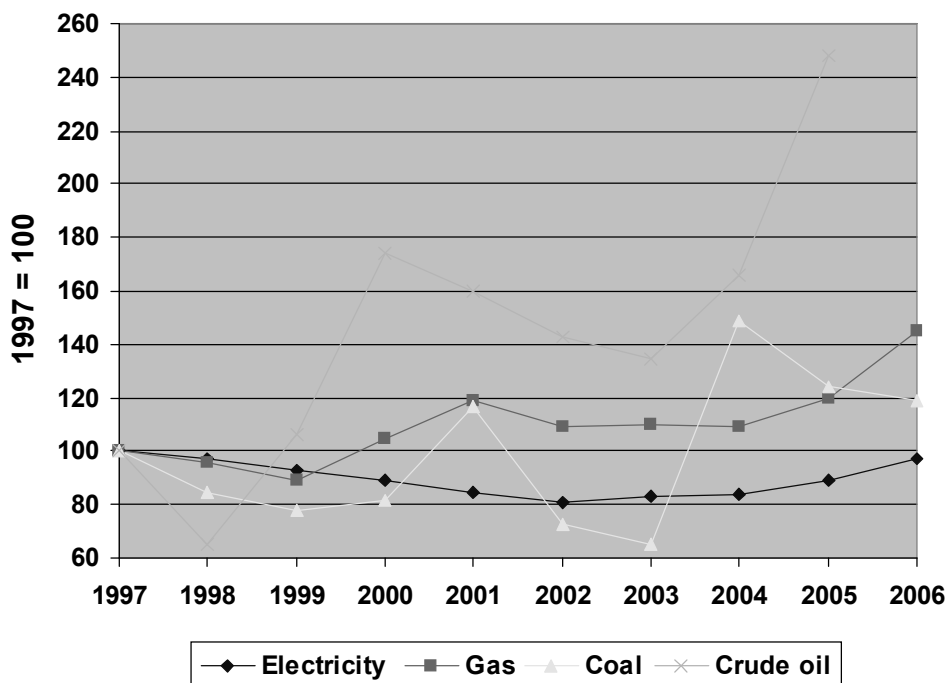
Je celý rad príčin týkajúcich sa vyšších cenových úrovní vrátane vyšších nákladov na primárne palivá, trvalej potreby investovania a rozširovania záväzkov týkajúcich sa životného prostredia vrátane systému ES v oblasti obchodovania s emisiami (ETS - emissions trading scheme)³, ako aj rozvoj obnoviteľných zdrojov energie⁴. Poukazovalo sa však takisto na pretrvávajúci nedostatok súťažného tlaku, na vysokú úroveň koncentrácie na veľkoobchodných trhoch a na nedostatočnú priehľadnosť trhov.

Priemerné⁵ ceny elektrickej energie a zemného plynu pre koncových spotrebiteľov od roku 1997 (v cenových hladinách roku 1997) v EÚ-15

³ V podmienkach nízkej elasticity dopytu môže odvetvie energetiky prenášať do cien elektriny príležitostné náklady v súvislosti príspevkami získanými bezplatne v systéme obchodovania s emisiami. Z empirického a simulačného modelu v prípade Nemecka a Holandska vyplýva, že podiel nákladov na CO₂, ktoré boli prenesené na spotrebiteľov, sa v závislosti od špecifických trhových a technologických činiteľov pohybuje medzi 60 % a 100 %. V dôsledku toho energeticky náročné priemyselné odvetvia, na ktoré sa vzťahuje ETS, čelia nielen nákladom na CO₂, ale aj vyšším výrobným nákladom vyplývajúcim z vyšších cien elektrickej energie.

⁴ Pozri oznámenie Komisie zo 7. decembra 2005, Podpora výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie [KOM(2005) 627 v konečnom znení]. Náklady na systémy podpory z obnoviteľných zdrojov premietnuté do cien elektrickej energie sú podľa približného odhadu medzi 4 % a 5 % napríklad v prípade Nemecka, Španielska a Spojeného kráľovstva (strana 45).

⁵ Vážený priemer cien pre veľkých priemyselných odberateľov, priemyselných odberateľov, obchodných odberateľov a domácnosti. Zdroj: Eurostat. Vývoj cien pre každú kategóriu zákazníkov možno vidieť v tabuľkách 3.7 a 3.8 pracovného dokumentu útvarov Komisie: Údaje k energetickej politike EÚ, SEK(2007)12. Pre veľmi veľkých zákazníkov ceny vzrástli z referenčnej hodnoty 100 v júli 1997 na hodnotu 121 v prípade elektrickej energie a na 201 v prípade zemného plynu v júli 2006.

Legenda: elektrická energia, zemný plyn, uhlie, ropa

Ako vyplýva z uvedeného grafu, skutočnosť, že maloobchodné ceny elektriny zostali počas uvedeného obdobia v reálnych hodnotách v priemere u všetkých spotrebiteľov pomerne stále, a to aj napriek veľmi zreteľnému rastu nákladov na primárne palivá, jasne preukazuje vplyv rastúcej účinnosti pri zásobovaní elektrinou. Cena elektriny najmä pre domácnosti by sa bola vlastne znížila, ak by sa boli vylúčili účinky zdanenia. Pokiaľ ide o zemný plyn, činitele ovplyvňujúce ceny, ako je napríklad potreba prejsť na nákladnejšie zdroje zásobovania, napríklad na skvapalnený zemný plyn (LNG), a pretrvávajúce prepojenie niektorých dovozov zemného plynu s cenou ropy, by sa vyskytli bez ohľadu na to, či by hospodárska súťaž bola alebo nebola zavedená. Treba pripomenúť, že nemožno očakávať, že ceny energie zostanú vždy nízke bez ohľadu na vonkajšie činitele. Komisia sa touto vecou zaoberala v oznámení, ktorým sa pôvodne navrhoval druhý balík smerníc.⁶ Súťažné a otvorené trhy musia koncovým spotrebiteľom, vrátane energeticky náročných priemyselných odvetví, priniesť najlepšie ceny.

Zabezpečenie dodávok

Vnútorňý trh nielen zlepšuje účinnosť, ale takisto významne prispieva k dosahovaniu cieľov zabezpečenia dodávok. Perspektíva veľkého trhu EÚ v oblasti elektrickej energie a zemného plynu so spoločnými pravidlami je silným stimulom pre nové investície. V tejto súvislosti je poučnou najnovšia správa prevádzkovateľov siete o vhodnosti výroby prúdu. Uvádza sa v nej, že dokonca aj pri náraste dopytu v čase špičky o 1,5–2,0 % ročne, za predpokladu, že v pravý čas sú k dispozícii jestvujúce a plánované investície, v EÚ ako celku bude pretrvávať prebytok výrobných kapacít nad dopytom v čase špičky. V tejto súvislosti sú nové investície jasnou odpoveďou na cenové signály na veľkoobchodných a na vyrovnávacích trhoch tam, kde tieto trhy môžu riadne fungovať. Problémy však vznikajú v členských štátoch s prísne regulovanými cenami, v ktorých výrazne rastie ročný dopyt po elektrine, ako napríklad v Španielsku a

⁶ Dobudovanie vnútorného trhu s energiou, oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu, KOM(2001) 125, s. 8.

Portugalsku.

Súťažné trhy takisto podporujú diverzifikáciu, pretože podporujú pružnosť reakcie na trhové podmienky. Integrovaný trh takisto poskytuje európskym energetickým spoločnostiam vplyvnejšie vyjednávacie postavenie pri zaisťovaní zdrojov energie na svetových trhoch, pretože je dostupný širší rozsah možností, pokiaľ ide o zásobovacie trasy a ľahší prístup k zákazníkovi. Značné množstvo investícií do rôznorodnej škály infraštruktúry dovozu zemného plynu sa buď uskutočňuje, alebo sa plánuje. To všetko je výsledkom procesu liberalizácie a ďalšie zlepšenie v zabezpečení dodávok by malo vyplývať zo súťaže schopnejšieho rámca.

Zabezpečenie dodávok už nemožno pokladať len za vnútroštátnu vec. Prostriedky na riešenie týchto otázok prekračujú štátne hranice a zrejme budú presahovať rámec právomocí jednotlivých krajín. Konkrétne rozvoj a fungovanie európskych energetických sietí sa v budúcnosti musí uskutočňovať oveľa koordinovanejšie, prinajmenšom na regionálnej úrovni, ak sa má v budúcnosti zabrániť narušeniam dodávok. Takáto situácia v súčasnosti nie je a cieľ, ktorým je spojitá a zabezpečená európska sieť, je ďaleko od skutočnosti.

Celoeurópsky výpadok elektrického prúdu 4. novembra 2006 preukázal zraniteľnosť zásobovania elektrinou v Európe. Skupina európskych regulačných orgánov pre elektroenergetiku a plynárstvo (ERGEG) vo svojom odporúčaní predloženom na žiadosť Komisie 20. decembra 2006 dospela k záveru, že poučenie z výpadku elektriny, ku ktorému došlo v Taliansku v roku 2003, sa dôsledne nezohľadnilo a že na zabezpečenie toho, aby v Európe v budúcnosti svetlá svietili, sú potrebné tieto kroky⁷:

- na návrh Európskej komisie sa prijímajú právne záväzné pravidlá pre prevádzkovú bezpečnosť;
- Komisia vypracuje právny rámec pre elektroenergetickú sieť ako súčasť svojej energetickej stratégie;
- zlepšiť sa spolupráca medzi prevádzkovateľmi elektrorozvodnej siete EÚ, ktorí by sa mali za svoje kroky zodpovedať verejnosti.

Udržateľnosť

Súťažné trhy zefektívňujú zásobovanie energiou, ako je to len možné, a odstraňujú neprimerané monopolné zisky. Súťažný trh takisto umožňuje, aby výrobcovia z obnoviteľných zdrojov mali spravodlivý prístup k zákazníkovi a aby sa používali účinné nástroje politiky, ako sú systém pre obchodovanie s emisiami a zdaňovanie energie, s cieľom zlepšiť tvorbu cien energie z fosílnych palív⁸. Priehľadné a likvidné veľkoobchodné trhy s energiou takisto vysielajú oveľa jasnejšie signály v prospech energetickej účinnosti.

Popritom sa jasnými a priehľadnými pravidlami pre označovanie elektriny podnecuje dopyt po elektrine s najlepšimi charakteristikami, pokiaľ ide o udržateľnosť.

⁷ Predbežná správa ERGEG o poučení z veľkého narušenia dodávky energie v Európe 4. novembra 2006, číslo dokumentu: E06-BAG-01-05. ERGEG vydá záverečnú správu do februára 2007.

⁸ S cieľom umožniť zohľadnenie environmentálnych stránok výroby elektriny pri zdanení, v súlade so smernicou o zdaňovaní energie (smernica Rady 2003/96/ES z 27. októbra 2003 o reštrukturalizácii právneho rámca Spoločenstva pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny, Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2003, s. 51), členské štáty môžu oslobodiť od zdanenia elektrinu pochádzajúcu z obnoviteľných zdrojov.

1.3 Nenáležité vykonávanie jestvujúceho právneho rámca

Zásadný význam má povinné transponovanie jestvujúcich európskych právnych predpisov do vnútroštátnych právnych predpisov s cieľom umožniť fungovanie trhov a zabezpečiť ich skutočnú otvorenosť pre všetkých spotrebiteľov od 1. júla 2007. Komisia preto začala 34 konaní o porušení právnych predpisov proti 20 členským štátom pre porušenie a netransponovanie jestvujúcich smerníc. Po úradných písomných upozorneniach zaslaných v apríli 2006 a pred prípadným začatím konania pred Európskym súdnym dvorom Komisia rozhodla 12. decembra 2006 o zaslaní 26 odôvodnených stanovísk 16 členským štátom, vrátane tých najväčších⁹.

Hlavné nedostatky zistené pri transponovaní nových smerníc o vnútornom trhu sú tieto:

- regulované ceny, ktorými sa zabraňuje vstup novým hráčom na trh;
- nedostatočné oddelenie prenosovej a distribučnej sústavy, ktoré neumožňuje zaručiť ich nezávislosť;
- diskriminácia tretích osôb pri prístupe do siete, najmä pokiaľ ide o preferenčný prístup poskytovaný etablovaným účastníkom trhu v rámci historických dlhodobých zmlúv;
- nedostatočné právomoci regulačných orgánov;
- neposkytovanie informácií Komisii o povinnostiach služby vo verejnom záujme, osobitne pokiaľ ide o regulované dodávateľské sadzby;
- nedostatočné informácie o pôvode elektriny, ktoré sú podstatné najmä pri presadzovaní obnoviteľnej energie.

Trvalá povaha týchto porušovaní, ktoré pretrvávajú takmer dva a pol roka po termíne povinne vykonať transpozíciu smerníc 1. júla 2004, jasne preukazuje nedostatočné fungovanie a nedostatky jestvujúceho právneho rámca EÚ vyplývajúceho z týchto smerníc. Regulačným orgánom energetického odvetvia neboli udelené potrebné právomoci a nezávislosť, ktorými sa by im umožnilo zaručiť, aby sa vytvorili otvorené trhy, ktoré fungujú účinným a nediskriminačným spôsobom. Jestvujúci právny rámec okrem toho neumožňuje správnu a účinnú právnu úpravu cezhraničných otázok týkajúcich sa prístupu k plynárenskej a elektroenergetickej sieti. Preferenčný prístup, ktorý sa trvale poskytuje cezhraničným prepojavacím vedeniam, jasne preukazuje nedostatky súčasných predpisov. Nakoniec právne a funkčné oddelenie aktivít prevádzkovateľov sietí, ktorí sú vertikálne integrovaní s výrobnými a dodávateľskými činnosťami, ako je to ustanovené v súčasných smerniciach, nezabezpečuje všetkým dodávateľom rovnaký prístup k sieťam.

1.4 Prekážky brániace hospodárskej súťaži

Aj keď treba uznať uvedené výsledky, takisto treba priznať, že Európska únia je ďaleko od dosiahnutia cieľa, ktorým je skutočný vnútorný trh s energiou, na ktorom má každý spotrebiteľ v EÚ zákonné právo na voľný výber svojho dodávateľa elektriny a zemného plynu spomedzi v šetkých spoločností EÚ nielen na papieri, ale že je to aj skutočné, účinné a ľahko vykonateľné právo. Podobne je rovnako dôležité, aby noví účastníci trhu boli schopní investovať do nových

⁹ Pozri: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/481&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

kapacít výroby elektriny a do dovozu plynu, keďže etablovaní účastníci trhu, ak nie sú riadne oddelení, budú mať pravdepodobne zisk zo situácie spôsobenej umelým nedostatkom.

Európska únia zďaleka nie je schopná v súčasnosti zaručiť ktorejkoľvek spoločnosti EÚ právo na predaj elektriny a zemného plynu v ktoromkoľvek členskom štáte za rovnakých podmienok, ako majú jestvujúce vnútroštátne spoločnosti, bez diskriminácie alebo znevýhodnenia. Zatiaľ v každom členskom štáte neexistuje najmä nediskriminačný prístup k sieti a rovnako účinná úroveň regulačného dohľadu.

Európska únia okrem toho zatiaľ riadne neriešila otázku investovania do správnej úrovne novej infraštruktúry založenej na spoločnom ustálenom európskom predpisovom rámci, ktorým by sa podporoval vnútorný trh. V súčasnosti väčšinou nejstvue potrebná úroveň koordinácie medzi vnútroštátnymi energetickými sieťami, pokiaľ ide o technické normy, pravidlá vyrovnávania, kvalitu zemného plynu, režimy styku a mechanizmy na riadenie preťaženia, ktoré sú potrebné na to, aby cezhraničný obchod účinne fungoval.

Pri odvetvovom vyšetrení ako aj pri prieskumoch v jednotlivých krajinách uskutočnených Komisiou v roku 2006 bol odhalený rad konkrétnych príkladov, ktoré názorne ukazujú nedostatky jestvujúceho predpisového rámca:

- Veľké a/alebo vertikálne integrované spoločnosti sú veľmi zvýhodnené, pokiaľ ide o informácie, ktoré dokážu využiť pri stanovovaní svojej obchodnej stratégie. Menšie spoločnosti sa oproti tomu dozvedajú príliš neskoro napríklad o výpadkoch výroby, a nemôžu tak prispôbiť svoje postavenia.
- V niektorých prípadoch pretrváva vo vnútri vertikálne integrovanej skupiny zmätok, pokiaľ ide o zodpovednosť za základné funkcie prevádzkovateľa prenosovej sústavy (PPS), napríklad služby spojené s dispečingom a vyrovnávaním.
- Prevádzkovateľom prenosovej sústavy, najmä ak sú vertikálne integrovaní, sa nepodarilo vytvoriť podmienky vedúce k likvidným súťažným trhom – napríklad skôr zachovávaním samostatných miestnych vyrovnávacích pásiem ako uľahčovaním integrácie na vnútroštátnej a cezhraničnej úrovni. Môže to byť výsledok nedostatočnej dôvery medzi prevádzkovateľmi prenosovej sústavy, ktorí sú úplne oddelení, a prevádzkovateľmi, ktorí úplne oddelení nie sú.
- Zdá sa, že prevádzkovatelia prenosovej sústavy pomaly podnikali kroky na zvýšenie cezhraničnej kapacity, a to buď investíciami, alebo inými prostriedkami. Je to často výsledok neprimeraných stimulov poskytovaných prostredníctvom predpisového rámca.
- Sú dôkazy o tom, že prevádzkovatelia prenosovej sústavy a regulátori sa príliš orientujú na krátkodobé národné záujmy, než aby sa aktívne snažili rozvíjať integrované trhy. Preťaženie bolo napríklad v niektorých krajinách presunutú k štátnym hraniciam a cezhraničná kapacita sa obmedzuje ako prvá. Niektoré regulačné orgány pomaly poskytovali súhlas s tým, ako vykonávať základné ustanovenia, ktoré sú už obsiahnuté v právnych predpisoch – napríklad o trhovom pridelovaní kapacít.
- Niektoré regulačné orgány sú v mnohých otázkach obmedzené vo svojich vzťahoch s daným odvetvím a chýbajú im náležité právomoci a možnosť rozhodovať na základe vlastnej úvahy. Ide najmä o prípady, keď podľa smerníc regulačný orgán nie je zodpovedný

ex-ante, ako sú pravidlá pre oddelenie funkcií, podmienky netarifného prístupu, poskytovanie informácií užívateľom siete a skladovanie plynu.

- Regulačné orgány sa niekedy dostali do takého postavenia, že ich rozhodnutia sú zreteľne v rozpore s cieľom vytvoriť jednotný vnútorný trh s elektrinou a zemným plynom, a to zvyčajne v dôsledku priameho alebo nepriameho vplyvu vlád členských štátov. Najjasnejším, aj keď nie jediným, príkladom toho sú neprimerané regulované sadzby za dodávku.
- Koncentrované vnútroštátne trhy mali tendenciu podnecovať regulačné orgány do zavádzania nešetrných právnych úprav na veľkoobchodnom a vyrovnávacom trhu, napríklad cenových limitov, ktoré veľmi odrádzajú od investovania. Kapacitné mechanizmy sú zároveň celkom nekoordinované, čo môže viesť k narušovaniu.
- Menšie členské štáty sa často snažili zaviesť zmysluplnú hospodársku súťaž oddelene od svojich susedov a neumožnili vytvorenie likvidných veľkoobchodných trhov s elektrinou a zemným plynom. V týchto prípadoch nebude hospodárska súťaž možná bez regulačného prístupu koordinovaného medzi susednými právnymi poriadkami.
- A nakoniec prevádzkovatelia distribučnej sústavy sú v mnohých prípadoch zrejme zle pripravení na otvorenie hospodárskej súťaže vo vzťahu k domácnostiam od júla 2007.

Jestvujúci predpisový rámec popritom spôsobil problémy v oblasti pohybu kapitálu¹⁰. Po prvé, existenciou rôznych úrovní oddelenia v rôznych členských štátoch sa vytvárajú nesúmerné situácie, ktorými sa narušuje hospodárska súťaž medzi účastníkmi trhu v meradle celej EÚ a ktoré možno len ťažko uviesť do súladu so zásadou voľného pohybu kapitálu v EÚ. Okrem toho to znevýhodňuje členské štáty, ktoré majú vyššiu úroveň oddelenia. Po druhé, v niektorých prípadoch, keď sa cezhraničný vstup na trh uskutočnil tak, že výrobca z jedného členského štátu prevzal spoločnosť v inom členskom štáte alebo s ňou fúzoval, zasiahli vnútroštátne regulačné orgány s odôvodnením, že na zaručenie verejnej bezpečnosti a so zreteľom na verejný záujem je potrebné povoloňacie konanie, a to spôsobom, ktorý podľa zásady voľného pohybu kapitálu nie je oprávnený¹¹.

Výsledkom týchto rozšírených nedostatkov je to, že etablované elektrárenské a plynárenské spoločnosti si vo významnej miere udržiavajú dominantné postavenie na „svojich“ vnútroštátnych trhoch. To viedlo mnoho členských štátov k zachovaniu prísnej kontroly nad cenami elektriny a zemného plynu účtovanými koncovým spotrebiteľom. To ale nanešťastie predstavuje vážne obmedzenie hospodárskej súťaže. Aj keď Komisia uznáva, že dominantné postavenie si vyžaduje regulačné opatrenie a že spotrebiteľia možno potrebujú ochranu pred manipuláciou s cenou, uvedené všeobecné cenové limity bránia vnútornému trhu s energiou vo fungovaní. Zabraňujú takisto tomu, aby cenové signály ukazovali, kde je potrebná nová kapacita, a preto odrádzaním od investícií poškodzujú zabezpečenie dodávok a v budúcnosti povedú k vzniku trecích plôch pri dodávkach. EÚ nemôže pripustiť, aby taká situácia nastala. Pokus riešiť ťažkosti na veľkoobchodnom trhu vedie zvyčajne prostredníctvom regulácie maloobchodného trhu k zatvoreniu oboch trhov. Toto nie je v dlhodobom záujme zákazníkov.

Kontrola cien pre koncových spotrebiteľov znamená povinnosť verejnej služby, ktorá v

¹⁰ Podľa článku 56 Zmluvy o ES.

¹¹ V odvetviach energetiky neexistuje ekvivalent dokumentu, akým je „pas EÚ“, ktorý existuje vo finančných službách. Povolenia vydávajú regulačné orgány všetkých členských štátov (napr. povoloňacie konanie pre nové elektrárne podľa článku 6 smernice o vnútornom trhu s elektrinou 2003/54/ES).

prípade, že je diskriminačná, nie je zlučiteľná s článkom 3 smerníc ukladajúcich povinnosti verejnej služby s cieľom zaistiť všetkým spoločnostiam rovnaký prístup k zákazníkom. Po druhé, ak sa poskytujú vyrovnávacie platby, musia byť v súlade s pravidlami pre štátnu podporu. Po tretie, v súvislosti s cenovou diskrimináciou a obmedzením pre opätovný predaj môžu byť dôležité právne predpisy v oblasti hospodárskej súťaže. Ako už bolo uvedené, **Komisia už začala niekoľko konaní pre porušenie právnych predpisov v súvislosti s regulovanými sadzbami. Bude aj naďalej zaistiť, aby všetky takéto povinnosti boli v súlade s právnymi predpismi Spoločenstva.**

Komisia poukázala na pretrvávajúce ťažkosti s trhom s elektrinou a so zemným plynom vo svojej správe vydanéj koncom roku 2005¹². V tom čase sa konštatovalo, že na konečné legislatívne závery je príliš skoro. Komisia sa však zaviazala podniknúť niekoľko krokov. Podniknuté boli tieto kroky:

- (1) Komisia vykonala podrobné prieskumy v jednotlivých krajinách, kládla otázky ú častníkom trhu v každom členskom štáte, vrátane menších spoločností a nových ú častníkov vstupujúcich na trh¹³.
- (2) Na základe odporúčania Skupiny európskych regulačných orgánov pre elektroenergetiku a plynárenstvo (ERGEG) boli 9. novembra prijaté a 1. decembra 2006 nadobudli platnosť všeobecné zásady pre riadenie preťaženia pri cezhraničnom obchode s elektrinou¹⁴.
- (3) ERGEG začala regionálne iniciatívy a usiluje sa o odstránenie prekážok brániacich integrácii trhu v týchto oblastiach: Priehľadnosť, prístup ku kapacite a rozvoj plynárenských rozdeľovacích uzlov.
- (4) Komisia dokončila odvetvové vyšetrenie.¹⁵ Proti spoločnostiam v odvetviach elektroenergetiky a plynárenstva bolo začatých niekoľko vyšetrení.

Komisia takisto stíhala porušovanie právnych predpisov s cieľom dosiahnuť nápravu v prípade zistených problémov v oblasti pohybu kapitálu.

Komisia teraz hodlá prijať opatrenia na nápravu v zostávajúcich otázkach v týchto oblastiach:

- zaistenie nediskriminačného prístupu k dobre rozvinutým sieťam,
- zlepšenie právnej úpravy prístupu k sieťam na vnútroštátnej úrovni i úrovni EÚ,
- obmedzenie rozsahu nekalej súťaže,
- vytvorenie jasného rámca pre investovanie,
- vyriešenie otázok týkajúcich sa domácností a menších obchodných zákazníkov.

¹² KOM(2005) 568.

¹³ Pozri sprievodný dokument. Pracovný dokument útvarov Komisie, Správa o implementácii predpisového rámca EÚ v elektroenergetike a plynárenstve. prieskumy v jednotlivých krajinách, SEK(2006)1709.

¹⁴ Rozhodnutie 2006/770.

¹⁵ Pozri oznámenie Komisie, „Odvetvové vyšetrenie podľa článku 17 nariadenia 1/2003 o trhoch so zemným plynom a elektrinou (záverečná správa)“, KOM (2006)851.

Oddiel 2 obsahuje zhrnutie zámerov Komisie. Právne predpisy zavedené v roku 2003, ak sa budú implementovať správne, obsahujú viaceré z kľúčových podmienok pre rozvoj súťažného európskeho trhu, ako sú úplné otvorenie trhu, zavedenie regulovaného prístupu tretích osôb a povinnosť vytvoriť regulačný orgán. Potrebné je však určité posilnenie jestvujúcich ustanovení. Komisia ich navrhne počas roka 2007 po súhrnnom hodnotení vplyvov, vrátane preukazných skutočností odvetvového vyšetovania.

2 hlavné nevyriešené otázky

2.1 Zaistenie nediskriminačného prístupu k sieťam prostredníctvom oddelenia

Právne oddelenie prevádzkovateľov prenosovej sústavy už viedlo k zlepšeniu v prístupe tretích osôb k sieťam. Základné zásady nediskriminácie sa zaviedli a väčšinou boli rozvinuté štruktúry sadzieb, ktorými sa podporuje rozvoj hospodárskej súťaže. Krížové subvencie sa postupne odstraňovali. Tento proces stále pokračuje v prípade prevádzkovateľov distribučnej sústavy, pre ktorých sa nevyžaduje zákonné oddelenie do júla 2007.

Hoci sa od roku 2004 dosiahol pokrok, preukazné skutočnosti z prieskumov v jednotlivých krajinách a z odvetvového vyšetovania uvedené v oddiele 1 naznačujú, že právne oddelenie a oddelenie funkcií, ako sa to v súčasnosti vyžaduje právnymi predpismi, nestačí na zaistenie toho, aby sa vytvoril skutočný súťažný európsky trh s elektrinou a zemným plynom.

Spomenuté problémy nie sú všeobecné a nebolo by správne podceňovať veľké úsilie, ktoré sa vynaložilo. Otázky, na ktoré je Komisia pravidelne upozorňovaná, však predstavujú významný zdroj skutočných a potenciálnych skreslení.

Právnym oddelením sa v zásade nepotláča stret záujmov, ktorý plynie z vertikálnej integrácie, čo so sebou prináša riziko, že siete sa pokladajú za strategický majetok slúžiaci obchodným záujmom integrovaného subjektu, a nie celkovým záujmom zákazníkov sietí. Dôkazy zhromaždené odvetvovým vyšetovaním¹⁶ a prieskumy v jednotlivých krajinách ukazujú, že to v niektorých prípadoch vedie k nasledujúcim problémom.

Po prvé, nemožno zaručiť nediskriminačný prístup k informáciám. Informačné bariéry vytvorené na základe jestvujúcich pravidiel pre oddelenie nemôžu zaručiť, že prevádzkovatelia prenosovej sústavy neoznámia trhovo citlivé informácie výrobným alebo dodávateľským podnikom integrovanej spoločnosti.

Po druhé, jestvujúcimi pravidlami pre oddelenie sa neodstraňujú podnety na diskrimináciu, pokiaľ ide o prístup tretích osôb. Etablovaní účastníci trhu, ktorí vlastnia siete, preto môžu využiť vlastníctvo sietí na sťaženie vstupu konkurentov. Diskriminačné podmienky týkajúce sa prístupu zhrňajú pripojenie nových elektrární pre nových účastníkov vstupujúcich na trh, nerovnaký prístup ku kapacite sietí (hromadenie), zachovávanie umelo malých vyrovnávacích pásiem alebo nesprístupnenie nevyužívaných kapacít.

Po tretie, investičné stimuly sú skreslené. Vertikálne integrovaní prevádzkovatelia sietí nemajú stimul na rozvíjanie siete v celkovom záujme trhu, ktorého následkom by bolo uľahčenie

¹⁶ Pozri technickú prílohu k oznámeniu Komisie, „Odvetvové vyšetovanie podľa článku 17 nariadenia 1/2003 o trhoch so zemným plynom a elektrinou (záverečná správa)“, SEK (2006)1724, od odseku 144 (plyn) a 474 (elektrina).

vstupu nových účastníkov na úrovni výroby alebo dodávok. Existuje mnoho dôkazov, že investičné rozhodnutia vertikálne integrovaných spoločností sú zaujaté v prospech potrieb pridružených dodávateľských spoločností¹⁷. Zdá sa, že takéto spoločnosti mimoriadne neochotne zvyšujú napríklad kapacitu pre dovoz zemného plynu, čo v niektorých prípadoch viedlo k problémom so zabezpečením dodávok. To isté platí v niektorých prípadoch pre dostupnosť kapacity na pripojenie, pokiaľ ide o novú výrobu.

Komisia starostlivo preskúmala otázku oddelenia a dospela k záveru, že iba prísne ustanovenia o oddelení aktivít by mohli poskytnúť prevádzkovateľom sústav správne stimuly na prevádzkovanie a rozvoj siete v záujme všetkých užívateľov.

Preto teraz zvažuje dve hlavné cesty, ktorými by sa uberali ďalšie opatrenia na oddelenie prevádzkovateľov prenosových sústav, s cieľom predložiť formálne návrhy:

- **(vlastnícky) úplne oddelení prevádzkovateľa prenosovej sústavy:** prevádzkovatelia prenosovej sústavy by vlastnili majetok v týchto sústavách a takisto by prevádzkovali danú sieť. Išlo by o nezávislé vlastníctvo, t. j. dodávateľské/výrobné spoločnosti by už nemohli mať významnú kapitálovú účasť v rámci prevádzkovateľov prenosovej sústavy. Mnohí tvrdia, že prv opísané zložité problémy sa vyriešia až keď sa na prevádzkovateľov prenosovej sústavy uplatní takéto úplne oddelenie vlastníctva. To by určite malo viacero výhod. Nediskriminačný prístup tretích osôb k sieťam by bol zaručený a takisto by bol takto vnímaný, čo by podporovalo investície do infraštruktúry výroby elektrickej energie a dovozu zemného plynu. Prevádzkovatelia prenosovej sústavy by si mohli ľahšie vymieňať potenciálne trhovo citlivé informácie, čím by sa zvyšovala efektívnosť. Navyše by to umožnilo poskytnúť jasné stimuly na zvýšenie vnútornej kapacity infraštruktúry EÚ, pretože investičné rozhodnutia by sa už neskresľovali dodávateľskými záujmami. Ďalej by sa tým uľahčili cezhraničné fúzie prenosových spoločností, čím by sa umožnilo efektívnejšie zvládnutie cezhraničných otázok. Nakoniec zjavne existuje i rovnováha medzi úrovňou oddelenia a úrovňou regulačného dohľadu. Úplným oddelením vlastníctva by sa obmedzila potreba čoraz ťaživejšej právnej úpravy, pretože regulačný dohľad s cieľom zaistiť, že nenastáva diskriminácia, by mohol byť menej podrobný. Pomerne intenzívny dohľad, ktorého cieľom je zaručiť nezávislosť vertikálne integrovaných prevádzkovateľov prenosovej sústavy, by sa mohol podstatne zmierniť. Okrem toho by sa so zreteľom na výslednú nižšiu regulačnú záťaž mohol dohľad vykonávať ľahšie a rýchlejšie.
- **samostatní prevádzkovatelia sústav bez oddelenia vlastníctva:** Toto riešenie by si vyžadovalo oddelenie prevádzkovania sústav od vlastníctva majetku. Dodávateľské/výrobné spoločnosti by už nemohli mať významnú kapitálovú účasť na *nezávislom prevádzkovateľovi sústavy (NPS)*. Sám majetok v prenosových sústavách by však mohol zostať v rámci vertikálne integrovanej skupiny. Prevádzkovateľ sústavy by bol zodpovedný výhradne za prevádzku a dispečing, pričom by bol prvotným rozhraním pre užívateľov siete, a vykonával by kontrolu nad rozhodnutiami o udržiavaní a rozvoji siete. Prevádzkovatelia sústavy by vyžadovali dostatočné finančné prostriedky a zamestnancov, ktorých by zároveň nezamestnávala vertikálne integrovaná skupina. Model NPS by si vyžadoval podrobnú

¹⁷ Pozri vnútroštátne oddiely týkajúce sa prevádzkovateľov sietí a oddelenie v pracovnom dokumente útvarov Komisie Správa o implementácii predpisového rámca EÚ pre elektroenergetiku a zemný plyn: prieskumy v jednotlivých krajinách, SEK(2006)1709; a technickú prílohu k oznámeniu Komisie, „Odvetvové vyšetrenie podľa článku 17 nariadenia 1/2003 o trhoch so zemným plynom a elektrickou energiou (záverečná správa)“, SEK (2006)1724, osobitne od odseku 157 (plyn) a 487 (elektrina).

právnú úpravu a trvalý regulačný monitoring.

Z preukázaných ekonomických skutočností vyplýva, že oddelenie vlastníctva je najúčinnější prostriedok na zaistenie výberu pre spotrebiteľov energie a je podnetom na investície. Je to preto, že samostatné sieťové spoločnosti nie sú ovplyvnené prekrývajúcimi sa dodávateľskými/výrobnými záujmami, pokiaľ ide o investičné rozhodnutia. Tým je takisto možné vyhnúť sa príliš podrobnej a zložitej právnej úprave a neúmernej administratívnej záťaži.

Postojom nezávislého prevádzkovateľa sústavy by sa zlepšil status quo, no vyžadoval by podrobnejšiu, normatívnejšiu a nákladnejšiu právnú úpravu a bol by menej účinný pri riešení otázky odrádzajúcich prostriedkov pri investovaní do sietí. ERGEG vo svojej odpovedi na zelenú knihu Komisie takisto uviedla, že prístup, ktorému dáva prednosť, je oddelenie vlastníctva¹⁸.

Komisia starostlivo posúdi obe možnosti so zreteľom na elektroenergetické i plynárenské siete, pričom vezme do úvahy individuálne vlastnosti každého odvetvia. V oboch prípadoch bude cieľom zaistiť všetkým spoločnostiam spravodlivý prístup k sieťam a zaistiť existenciu dostatočných stimulov na to, aby prevádzkovatelia prenosovej sústavy poskytovali primeranú kapacitu, najmä prostredníctvom novej infraštruktúry.

Zvolené riešenie uvedeného oddelenia musí byť uplatniteľné na všetkých prevádzkovateľov a na všetky vnútroštátne trhy, aby sa predišlo rozporom medzi vnútroštátnym rozmerom regulačných právomocí a rozmerom jednotného trhu s energiou v EÚ¹⁹. Treba poznamenať, že ospravedlnením v prípade akéhokoľvek obmedzujúceho účinku navrhovaných variantov na právo usadiť sa a voľný pohyb kapitálu môžu byť naliehavé dôvody všeobecného záujmu (napr. zabezpečenie dodávok). Keďže oddelenie vlastníctva sa už zaviedlo v 11 členských štátoch, Komisia bude ďalej vyhodnocovať ich skúsenosti v porovnaní s členskými štátmi, ktoré zaviedli právne oddelenie. Medzi oddelením a právnou úpravou existuje vzťah. Trhy, na ktorých je oddelenie vlastníctva slabšie, si vyžadujú podrobnejšiu, zložitejšiu a normatívnejšiu právnú úpravu. Za takých okolností potrebujú vnútroštátne regulačné orgány na zabránenie diskriminácii najmä rušivejšie a ťaživejšie právomoci. Bez oddelenia vlastníctva však regulačné orgány v každom prípade nemôžu plne riešiť otázku prekážok odrádzajúcich od primeraného investovania do sústav.

2.2 Zlepšenie právnej úpravy prístupu k sieťam na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ

2.2.1 Posilnenie úlohy vnútroštátnych regulačných orgánov

Smernicami o vnútornom trhu s elektrinou a zemným plynom z roku 2003 sa zaviedla požiadavka, aby členské štáty zriadili regulačné orgány s konkrétnymi právomocami. V mnohých prípadoch však skúsenosti ukazujú, že účinnosť regulačných orgánov je často obmedzená nedostatočnou nezávislosťou od vlády, nedostatočnými právomocami a nedostatočnou možnosťou rozhodovať na základe vlastnej úvahy. Napríklad prieskumy v jednotlivých krajinách odhaľujú, že je mnoho vecí, v ktorých regulačné orgány nemajú účinné právomoci *ex ante* postupovať na základe vlastnej úvahy, ako je zavádzanie pravidiel pre oddelenie funkcií alebo

¹⁸ Odpoveď Rady európskych energetických regulačných orgánov (CEER) na zelenú knihu o energii z 11. júla 2006 (C06-SEM-18-03).

¹⁹ Podľa článku 26 ods. 1 smernice 2003/54 o vnútornom trhu s elektrinou sa môže malým izolovaným sústavám udeliť výnimka z pravidiel pre oddelenie.

podmienky netarifného prístupu. V ostatných prípadoch sú regulačné povinnosti rozdelené medzi konkrétny regulačný orgán a ministerstvo alebo úrad pre hospodársku súťaž. Prieskumy v jednotlivých krajinách potvrdzujú, že tam, kde majú vnútroštátne regulačné orgány nedostatočné právomoci, vedie to k nedôslednému rozhodovaniu a nedostatočnému plneniu právnych predpisov. Potvrdzuje sa to samostatnou poradenskou správou o regulačných právomociach, v ktorej sa dospelo k záveru, že: „pretrvávajú nedostatky, pokiaľ ide o rozsah činností, dostupné právomoci a schopnosť regulačného orgánu vykonávať nezávislú reguláciu“ a že to „zapríčiňuje zvyškové problémy regulačnej nesúmernosti a v niektorých prípadoch bráni primeranému rozvoju hospodárskej súťaže“²⁰.

Komisia preto došla k záveru, že energetické regulačné orgány musia byť posilnené na vnútroštátnej úrovni a musia mať požadovanú úroveň voľnosti prijímať rozhodnutia o všetkých dôležitých otázkach. Komisia sa domnieva, že regulačné orgány potrebujú výrazné právomoci *ex ante* v týchto oblastiach: i) všetky stránky prístupu tretích osôb k sieťam, ii) prístup ku skladovaniu zemného plynu, iii) vyrovnávacie mechanizmy, iv) dohľad nad trhom, napr. nad energetickými burzami, v) dodržanie oddelenia funkcií a oddelenia účtovníctva a v prípade prevádzkovateľov distribučnej sústavy, vi) všetky cezhraničné otázky, vii) ochrana spotrebiteľa, vrátane akejkoľvek kontroly cien pre koncových spotrebiteľov, viii) zhromažďovanie informácií, ix) sankcie za nedodržanie právnych predpisov. **Komisia má preto v úmysle na tomto základe navrhnúť posilnenie smerníc.**

Takisto je potrebné zaistiť, aby rozhodnutia na vnútroštátnej úrovni nemali nepriaznivý účinok na stránky, ktoré sú najdôležitejšie pre vstup na trh a vývoj smerom k vnútornému trhu ES so zemným plynom a elektrinou. Na tento účel by sa mali niektoré vnútroštátne regulačné rozhodnutia, najmä tie, ktoré sa týkajú cezhraničných otázok a účinného rozvoja hospodárskej súťaže, oznamovať Komisii. Táto štruktúra sa už využíva, pokiaľ ide o výnimky v prípade prístupu tretích osôb k novej infraštruktúre (podľa článku 22 smernice o zemnom plyne 2003/55 a podľa článku 7 nariadenia o elektrine 1228/2003) a v odvetví elektronických komunikácií od roku 2003.²¹ **Komisia preskúma vhodné kritériá, podľa ktorých by sa pri ďalších takých rozhodnutiach vyžadovalo oznámenie a dozor zo strany Komisie.**²²

2.2.2 Koordinácia regulačných orgánov na úrovni EÚ

Vytvorenie integrovanej prenosovej siete EÚ²³ predpokladá úpravy predpisového rámca. Odstránenie nezrovnalostí v investičných rozhodnutiach a prevádzkovanie sietí má finančné dôsledky, vrátane rozdelenia nákladov a rizika spojeného so zvýšenou kapacitou. Okrem toho na vnútroštátnej úrovni pretrvávajú problémy, pokiaľ ide o nezrovnalosti napríklad medzi štruktúrami sadzieb, pravidlami pre rozdelenie kapacity, režimami vyrovnávania, obchodnými harmonogramami a opatreniami na zabezpečenie dodávok. Výsledkom týchto rozdielov v

²⁰ „Štúdia o právomociach a pôsobnosti energetických a dopravných regulačných orgánov“ Europe Economics and TIS, október 2006.

²¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/21/ES zo 7. marca 2002 o spoločnom predpisovom rámci pre siete a služby elektronických komunikácií (rámcová smernica), Ú. v. ES L 108, 24.4.2002. s. 33–50, článok 7.

²² Komisia sa domnieva, že takéto právomoci dohľadu by boli potrebné v týchto oblastiach: i) výnimky, pokiaľ ide o prístup tretích osôb k novej infraštruktúre, ii) regulácia cien pre koncových spotrebiteľov, iii) všetky rozhodnutia vzťahujúce sa na cezhraničné otázky, vrátane konkrétneho vykonávania v šeoebecných zásad a iv) otázky dominantného postavenia na trhu, najmä pokiaľ ide o neexistenciu primeranej likvidity, vrátane rozhodnutí týkajúcich sa zaobchádzania s jestvujúcimi prenosovými alebo prepravnými zmluvami.

²³ Pozri 2.4 ďalej.

podobe trhu je segmentácia trhu, pričom dokonca niektoré vnútroštátne trhy zostávajú rozštiepené na rôzne „sadzobné“ alebo „vyrovňavacie“ oblasti, ktoré bránia rozvoju vnútorného trhu. Táto segmentácia európskeho trhu posilňuje účinok dominantného postavenia malého počtu dodávateľov a poškodzuje zabezpečenie dodávok.

Regulačné orgány sa už snažia riešiť také otázky prostredníctvom ERGEG a výslovne miestnymi iniciatívami týkajúcimi sa elektroenergetiky a plynárenstva.²⁴ Objavujú sa povzbudivé náznaky, že týmto spôsobom sa dosiahnu významné zlepšenia. Pokrok však závisí od toho, či sa všetky zúčastnené regulačné orgány dohodnú na zlepšeniach a či budú mať potrebné právomoci a povinnosti. Preto je potrebná väčšia hybná sila, vrátane podrobnejšej koordinácie na úrovni EÚ, čo si vyžaduje väčšie zdroje. Zdôrazní sa to v správe Komisie o skúsenostiach s nariadením 1228/03, ktorá bude obsahovať konkrétny zoznam opatrení.²⁵ Bolo by možné uvažovať o troch hlavných usporiadaniach, stelesňujúcich potrebné prenesenie právomocí v súlade so Zmluvou o ES, ktoré by si vyžadovali zmeny v právnom rámci, najmä v prípade druhého a tretieho variantu.

- **Postupný rozvoj jestvujúceho postupu:** Posilnenie spolupráce medzi vnútroštátnymi regulačnými orgánmi najmä tým, že členské štáty budú musieť stanoviť vnútroštátnym regulačným orgánom cieľ Spoločenstva a že sa zavedú mechanizmy, ktorými by Komisia mohla preskúmavať niektoré rozhodnutia vnútroštátnych regulačných orgánov, ktoré ovplyvňujú vnútorný trh s energiou²⁶.
- **Európska sieť nezávislých regulačných orgánov („ERGEG+“):** Na základe tohto mechanizmu bude rola ERGEG formalizovaná a ERGEG dostane za úlohu štruktúrovať rozhodnutia záväzné pre regulačné orgány a príslušných hráčov na trhu, ako sú napríklad prevádzkovatelia sietí, energetické burzy alebo výrobcovia, a týkajúce sa určitých presne vymedzených technických otázok a mechanizmov vzťahujúcich sa na cezhraničné otázky. V prípade potreby by bola potrebná zúčastnenosť Komisie, aby sa zabezpečilo riadne zohľadnenie záujmu Spoločenstva.
- Bol by zriadený **nový spoločný orgán na úrovni Spoločenstva**. Bola by mu zverená zodpovednosť za prijímanie jednotlivých rozhodnutí o trhu s elektrinou a zemným plynom v EÚ týkajúce sa predpisových a technických otázok dôležitých pre praktické fungovanie cezhraničného obchodu²⁷.

Pokiaľ ide o uvedené tri varianty, Komisia sa domnieva, že prvý z nich, ktorý spočíva v postupnom rozvoji súčasného prístupu, by nepostačoval, a to najmä preto, že pokrok by bol aj

²⁴ ERGEG začala 27. februára 2006 Regionálnu iniciatívu v elektroenergetike (ERI) a po nej 25. apríla 2006 Regionálnu iniciatívu v plynárenstve (GRI).

²⁵ Má sa uverejniť začiatkom roku 2007: určí sedem oblastí, v ktorých je potenciálne potrebná väčšia koordinácia regulácie a z ktorých len na niektoré sa nariadenie plne vťahuje: a) predpisy o zabezpečení, b) predpisy o pripojení k sieti, c) predpisy o obchodovaní s elektrinou, d) priehľadnosť, e) vyrovňovanie a úhrada, záložná elektrická energia, f) výmena údajov, g) miestne sa vzťahujúce cenové signály a investičné stimuly.

²⁶ Ako je uvedené vyššie, je to založené na prístupe, ktorý sa už uplatňuje v odvetví elektronických komunikácií a vo vzťahu k výnimkám, pokiaľ ide o prístup tretích osôb k novej infraštruktúre v odvetviach plynárenstva a elektroenergetiky.

²⁷ Podľa predlohy interinštitucionálnej dohody o vytvorení pracovného rámca pre európske regulačné agentúry (KOM(2005) 59 v konečnom znení) by taký orgán mohol byť poverený najmä úlohou uplatňovať normy Spoločenstva na konkrétne prípady, čo zahŕňa právomoc prijímať jednotlivé rozhodnutia, ktoré sú právne záväzné pre tretie osoby (článok 4).

naďalej založený na dobrovoľnej dohode medzi 27 vnútroštátnymi regulačnými orgánmi, ktoré majú často odlišné záujmy. Takže minimálny prístup, ktorý pravdepodobne povedie k rýchlemu a efektívnemu pokroku v harmonizácii technických otázok potrebných na efektívne fungovanie cezhraničného obchodu, by bol prístup ERGEG+.

So zreteľom na dôležitosť investičných projektov, ktoré by priviedli zemný plyn na hranice Európy, sa od ERGEG takisto očakáva, že bude zohrávať dôležitú rolu v dialógu s medzinárodnými energetickými partnermi Európy. To by umožnilo výraznú podporu medzinárodnej spolupráce na regulačnej úrovni. Mala by takisto pokračovať spolupráca s juhovýchodnou Európou, európsko-stredomorskou oblasťou a s medzinárodnou sieťou pre energetické právne predpisy a mohli by sa hľadať nové cesty spolupráce s Ruskom a ďalšími krajinami, napr. dialóg EÚ–USA.

2.3 Obmedzenie rozsahu nekalej súťaže

Ako sa už na to opakovane poukázalo v monitorovacích správach Komisie a ako sa to ďalej skúmalo odvetvovým vyšetrovaním, mnoho vnútroštátnych trhov sa vyznačuje vysokou mierou koncentrácie, ktorá vzbudzuje obavy z manipulácie s veľkoobchodným trhom. Trhy so zemným plynom i elektrickou energiou sú pre existenciu monopolov z obdobia pred liberalizáciou a pre svoje prirodzené vlastnosti náchylné ku koncentrácii.

Najmä elektrina je produktom s nízkou elasticitou dopytu, takže zákazníci i pri pomerne vysokých cenách svoju spotrebu veľmi výrazne neznižujú. Tento činiteľ, účinky preťaženia a potreba neustálej rovnováhy medzi ponukou a dopytom zvyšujú rozsah dominantného postavenia na trhu. V prípade zemného plynu majú ťažkosti s hospodárskou súťažou svoje korene aj v štruktúre odvetvia zemného plynu mimo EÚ, ako aj vo vnútroštátnej produkcii v členských štátoch.

Zhoršenie týchto problémov vyplýva z vnútroštátneho rozsahu trhov a nedostatočnej integrácie. Zlepšenia, o ktorých je zmienka v oddieloch 2.1 a 2.2, by poskytli silný podnet na integráciu trhu a obmedzili by sa nimi takéto problémy.

Za predpokladu, že bude spravodlivý prístup k sústavám, nové investície podnikov, ktoré nepatria k etablovaným účastníkom trhu, okrem toho časom prispievajú k narúšaniu koncentrácie. Tomu by najmä pomohlo, ak by etablované subjekty alebo prevádzkovatelia prenosovej sústavy zverejnili zoznam vhodných miest na výrobu elektrickej energie alebo skladovanie zemného plynu a prijali mechanizmus, ktorým by sa tieto miesta uvoľnili pre nových investorov. Účastníci trhu v krátkodobom výhľade určili rad ďalších možných opatrení, ktoré by takisto pomohli procesu prechodu k konkurencieschopným a súťaživejším trhom s elektrinou a zemným plynom a ktoré sa týkajú: a) priehľadnosti, b) zmluvných štruktúr a c) skladovania zemného plynu.

2.3.1 Priehľadnosť

Problém koncentrácie sa zhoršuje tam, kde dominantné spoločnosti nemusia oznamovať informácie ďalším účastníkom trhu. Napríklad pohyby veľkoobchodných cien sú často spôsobené tým, že najväčšie elektroenergetické alebo plynárenské spoločnosti robia zmeny vo výrobe alebo používajú dovezenú kapacitu. Ak menší účastníci trhu nie sú schopní určiť základné príčiny zmien v trhových cenách, budú znevýhodnení. Vyšší stupeň priehľadnosti by takisto umožnil zlepšenie dohľadu nad trhom. ERGEG už navrhla všeobecné zásady pre prieh

ľadnosť a odporučila Komisii, že by mali byť právne záväzné.

Komisia má preto v úmysle zaviesť záväzné všeobecné zásady pre priehľadnosť, a to buď prostredníctvom právnych predpisov, alebo úpravou jestvujúceho nariadenia o elektrine 1228/03. Má takisto v úmysle zlepšiť požiadavky na priehľadnosť v plynárenstve pomocou využitia nariadenia 1775/05. V oboch prípadoch bude východiskovým bodom odporúčanie ERGEG.

2.3.2 Dlhodobé zmluvy o preprave plynu a nadväzujúce zmluvy

Komisia opakovane uznala úlohu dlhodobých zmlúv medzi vonkajšími producentmi (t. j. dodávateľskými) a spoločnosťami zásobujúcimi zákazníkov v Európskej únii²⁸. Uvedené dlhodobé zmluvy odrážajú potrebu vloženia vstupných investícií a zohrávajú dôležitú úlohu, pokiaľ ide o prístup k nákladovo efektívnym energetickým vstupom. Také dohody sa ale často rozširujú v nadväznosti a slúžia na zabránenie prístupu na nadväzujúci trh, a to prostredníctvom prioritných prepravných zmlúv a neúmerne dlhodobých dodávateľských zmlúv buď s miestnymi dodávateľmi, alebo priamo s konečnými zákazníkmi. To má často za následok zabránenie prístupu na trh v rámci Európskej únie.

Pokiaľ ide o prepravné zmluvy, v nariadení o zemnom plyne sa už stanovujú prísne podmienky ich straty v prípade nevyužitia. To zahŕňa zmluvy, ktoré boli uzavreté na základe smernice 91/296/EHS o preprave zemného plynu prepravnými sústavami. Uvedené požiadavky, ak budú spojené s ďalšími investíciami do plynárenských sietí, môžu pomôcť prekonať jestvujúce prekážky pre zmysluplnú hospodársku súťaž. Ďalší rozvoj usmernení týkajúcich sa straty v prípade nevyužitia by takisto napomohol rýchlejšiemu rozvoju hospodárskej súťaže. **Komisia bude prísne monitorovať, ako sa plnia požiadavky nariadenia 1775/05. V rámci uvedeného nariadenia bude ďalej rozvíjať usmernenia. Takisto sa domnieva, že regulačné rozhodnutia týkajúce sa uvedených zmlúv by mali podliehať kontrolám Komisie v rámci režimov uvedených v oddiele 2.2.1.**

2.3.3 Prístup k zariadeniam na skladovanie zemného plynu

Druhým činiteľom ovplyvňujúcim hospodársku súťaž v odvetví zemného plynu je obmedzená dostupnosť skladovania, ktoré je často v rukách etablovaných spoločností. Aj keď skladovanie nie je prirodzeným monopolom, zariadenia na niektorých miestach môžu mať značný vplyv na fungovanie vnútorného trhu. Dobrovoľné usmernenia pre správne postupy prevádzkovateľov skladovacích sústav (GPSSO) boli dohodnuté v roku 2004, ale zistenia záverečnej správy ERGEG z roku 2006 o monitorovaní vykonávania usmernení²⁹ poskytli taký obraz vykonávania, ktorý vyvolal do značnej miery sklamanie. Podobne aj v odvetvovom vyšetrení sa zdôraznil celý rad problémov v tejto súvislosti. **Komisia má preto v úmysle preskúmať opatrenia, ktoré by najlepšie udržali rovnováhu medzi potrebou efektívneho prístupu a zachovaním stimulov pre rozvoj nových zariadení na skladovanie. Na to bude možno potrebný predpisový rámec vyžadujúci: a) právne oddelenie, b) prijatie záväzných usmernení po ďalšom odporúčaní ERGEG a c) väčšie právomoci regulačných agentúr nad skladovaním zemného plynu na základe jednotlivých zásobníkov.**

²⁸ Pozri napríklad odôvodnenie 25 smernice 2003/55/ES alebo odôvodnenia 8 a 11 spolu s článkami 5 a 6 smernice 2004/67/ES.

²⁹ Pozri:
http://www.ergreg.org/portal/page/portal/ERGREG_HOME/ERGREG_DOCS/ERGREG_DOCUMENTS_NEW/GAS_FOCUS_GROUP

2.4 Koordinácia medzi prevádzkovateľmi prenosovej sústavy

Je potrebné, aby zemný plyn a elektrina mohli voľne prúdiť celou Európskou úniou v súlade so zlučiteľnými technickými predpismi. To je potrebné nielen na to, aby bol zaistený súťažný trh, ale takisto aby bolo zaručené zabezpečenie dodávok.. Na dosiahnutie toho je potrebné, aby prevádzkovatelia prenosovej sústavy sprístupnili dostatočnú kapacitu na pokrytie dopytu a integrovali vnútroštátne trhy, bez toho, aby by ohrozili kvalitu dodávok. Sieť v členských štátoch bola vytvorená tak, aby zodpovedala potrebám mnohých rozdelených vnútroštátnych trhov, a nie potrebám jednotného európskeho trhu. Preto sú veľmi potrebné väčšie investície do siete s celoeurópskym cieľom. Vyžaduje to spoločné plánovanie rozvoja sústav a rozdelenie nákladov a rizík zvýšeného cezhraničného prepojenia. Navyše popri výstavbe dôležitých nových prepojení existuje i mnoho ďalších spôsobov, ktorými by prevádzkovatelia prenosových sústav mohli zvýšiť kapacitu. Získať významnú dodatočnú kapacitu by bolo možné napríklad výmenou dôležitých transformátorov, inštaláciou posunovačov fáz alebo v prípade zemného plynu ďalšími kompresormi. Zdrojom ďalšieho posilnenia by mohla byť pravidelnejšia výmena informácií medzi prevádzkovateľmi prenosových sústav, prevádzkovej techniky ako redispečing, zlepšenie v postupoch riadenia preťaženia ako širšie použitie koordinovaného prepojenia trhov viacerých krajín v štádiu na nasledujúci deň, ako aj vnútrodenné pridelovanie kapacity. **Všetky takéto opatrenia si vyžadujú vysokú úroveň spolupráce a jasný predpisový rámec.**

Podobne na to, aby prevádzkovatelia prenosových sústav fungovali na cezhraničnej úrovni efektívne a bezpečne, musia mať medzi sebou dohodnuté podrobné prevádzkové normy. Vyžaduje si to vysokú úroveň technickej spolupráce medzi prevádzkovateľmi prenosovej sústavy, vrátane výmeny podrobných informácií, a to vo vzťahu k dlhodobému plánovaniu siete alebo na prevádzkovom základe v reálnom čase. Z hľadiska užívateľov siete by tieto otázky interoperability mali byť čo najmenej viditeľné.

Skúsenosti Komisie naznačujú, že je sporné, či toto možno dosiahnuť v súčasnom rámci, v ktorom prevádzkovatelia prenosovej sústavy i regulačné orgány majú sklon či sú dokonca povinní riadiť sa vnútroštátnym hľadiskom. Je to hlavná téma prieskumov v niekoľkých členských štátoch.

Zvýšená úroveň koordinácie prevádzkovateľov prenosovej sústavy by si vyžadovala nový právny rámec na úrovni ES. Existujúce združenia prevádzkovateľov prenosovej sústavy by dostali inštitucionálnu rolu³⁰ a boli by do nej začlenené formálne povinnosti a ciele („riešenie ETSO+GTE+“³¹). Napríklad Komisia alebo regulačné orgány by mohli požiadať skupinu prevádzkovateľov prenosovej sústavy, najmä s cieľom zaistiť zabezpečenie dodávok, aby podávali informácie o prevádzke európskej sústavy a o investíciách, ako aj o rozvoji technických noriem pre uvedené zabezpečenie siete. ETSO+GTE+ by mohli dostať za úlohu prijímať odporúčania týkajúce sa presne vymedzených technických otázok, ako sú normy a prevádzkové predpisy. Osobitne by mohli mať takisto zodpovednosť za monitorovanie rozvoja sietí, aby sa zlepšili prenosové kapacity medzi členskými štátmi. ETSO+GTE+ by mali taktiež zodpovednosť za preskúvanie pokroku v investíciách do infraštruktúry, napríklad priebežne v priebehu dvoch rokov, ako aj za súčinnosť s miestnym obyvateľstvom, ktorého sa uvedené

³⁰ Mohlo by to mať formu poradnej skupiny, ktorú by založila Komisia, alebo formu dobrovoľnej dohody na základe spoločnej regulácie.

³¹ ETSO, Prevádzkovatelia európskych prenosových sústav, a GTE, Preprava zemného plynu v Európe, sú združenia európskych prevádzkovateľov elektroenergetických a plynárenských sústav.

investície dotýkajú.

Malo by sa takisto vyvíjať úsilie o postupný vývoj smerom k prevádzkovateľom regionálnej sústavy: boli by zriadení prevádzkovatelia cezhraničnej sústavy. Tí by mali nezávislých vlastníkov a vyžadovali by ďalšie oddelenie, ako je uvedené vyššie.

2.5 Vytvorenie jasného rámca pre investovanie do infraštruktúry výroby elektrickej energie/dovozu zemného plynu a prenosu

Prvotné obavy v súvislosti so stimulmi pre stavbu novej elektrárenskej a plynárenskej infraštruktúry v súťažnom rámci boli vyvolané skúsenosťami so zavádzaním hospodárskej súťaže v iných častiach sveta. Rýchlo by sa však ukázalo, že je to dôsledok istých, teraz zrejmych konštrukčných chýb v obchodných režimoch a možno aj trhovej manipulácie zo strany niektorých účastníkov trhu. Smernice z roku 2003 obsahujú opatrenia, ktorých cieľom je vyhnúť sa takým problémom, a táto stránka sa ďalej posilnila smernicami o zabezpečení dodávok elektriny a zemného plynu³². Ako je zrejmé z rozvoja súťažných rámcov na vnútroštátnej úrovni, zvýšená právna istota na úrovni EÚ bude navyše pôsobiť ako významný magnet pre ďalšie investície a pomôže zaistiť zabezpečenie dodávok. Vytvorenie stabilného a prítiažlivého prostredia pre investície musí byť prioritou budúcich krokov na úrovni EÚ. Z toho hľadiska sú na zaistenie súdržnosti a právnej istoty takisto potrebné zlepšenia v predpisovom rámci, čo si vyžaduje ďalšie zmeny, ako je opísané v oddiele 2.2.

Okrem toho treba zdôrazniť, že v odvetví energetiky rovnako ako v iných odvetviach by prioritou na úrovni EÚ i na úrovni členských štátov malo byť vytvorenie rámca nevyhnutného na zvýšenie investícií do výskumu a vývoja ako aj inovácií. Smerovanie ďalšieho vývoja investícií do výskumu a technického rozvoja v odvetví energetiky sa bude pozorne sledovať.

2.5.1 Investície do výroby elektriny a infraštruktúry

Pre náhradu zastarávajúcich elektrární v Európe budú potrebné značné investície a tie sa teraz objavujú na základe hospodárskej súťaže v reakcii na súčasné cenové hladiny. Problémy, ktoré vznikli v niektorých členských štátoch sú – pokiaľ nie sú spojené s nedostatočným oddelením – prevažne výsledkom neprimeranej regulácie cien na veľkoobchodnej alebo maloobchodnej úrovni a objavujú sa v členských štátoch, ktorým chýba likvidný a spoľahlivý veľkoobchodný trh. Je dôležité zdôrazniť, že smernice dávajú každý spoločnosti právo investovať do výroby elektriny alebo do projektu dovozu zemného plynu. Aj keď mnoho projektov sa rozvíja etablovanými subjektmi, nie je to tak vždy.

Potenciálni investori však potrebujú aktuálne informácie o krátkodobom a strednodobom vývoji na trhu. Vytvorenie Úradu pre sledovanie energetiky, ktorý by mal na starosti zhromažďovanie a monitorovanie základných údajov v odvetviach energetiky, bude dôležitým doplnkovým opatrením na uľahčenie účinných nových investícií. So zreteľom na smernicu o zabezpečení dodávok elektriny Komisia takisto založí pracovnú skupinu na monitorovanie investícií potrebných vo výrobe elektrickej energie a preskúma investičný rámec s cieľom dosiahnuť to, aby sa v členských štátoch vytvárali dostatočné kapacity. Existuje niekoľko ďalších politík, ktoré takisto slúžia na ovplyvňovanie investícií do výroby elektriny; napríklad pride

³² Smernica Rady 2004/67/ES z 26. apríla 2004 o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok zemného plynu (Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2004, s. 0092–0096) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/89 z 18. januára 2006 o opatreniach na zabezpečenie dodávok elektriny a investícií do infraštruktúry (Ú. v. EÚ L 033, 4.2.2006, s. 0022–0027).

ľovanie emisných osvedčení alebo vplyv konkrétnych stimulov napríklad na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov. Tieto širšie otázky nie je vždy možné riešiť v rámci uvedených smerníc. Komisia sa nimi však bude zaoberať v ďalších oblastiach energetickej politiky, ktoré sú uvedené v akčnom pláne strategického prieskumu energetickej politiky.

Rozvoj efektívnej infraštruktúry v odvetví elektroenergetiky sa podporuje aj na úrovni ES, najmä prostredníctvom usmernení pre transeurópske energetické siete (TEN-E)³³.

2.5.2 *Investície do infraštruktúry pre dovoz zemného plynu*

Trhové signály takisto viedli k predloženiu radu investičných projektov pre prepravu zemného plynu na európsky trh. V niektorých prípadoch sa využilo udelenie výnimky podľa článku 22 smernice o zemnom plyne. V niektorých prípadoch môže byť nevyhnutné posilnenie rámca Spoločenstva prostredníctvom ERGEG, najmä ak sa vplyvy týkajú mnohých členských štátov. **Popri zachovaní svojich jestvujúcich právomocí nad takými výnimkami Komisia hodlá upraviť smernicu o zemnom plyne, aby v rámci mechanizmov uvedených v oddiele 2.2.2 vytvorila rámec Spoločenstva na udelenie výnimky novým plynovodom, ktoré majú vplyv na viac než dva členské štáty. Zváži aj vytvorenie nových usmernení pre všetky výnimky, čo potenciálnym investorom poskytne väčšiu istotu.**

2.6 **Otázky týkajúce sa domácností a menších obchodných zákazníkov**

Od roku 2007 budú mať všetci odberatelia elektriny a zemného plynu právo zmeniť dodávateľa. Zostáva ešte rad otázok, ktoré treba vyriešiť, aby sa táto konečná fáza úspešne uskutočnila. Prieskumy v jednotlivých krajinách naznačujú, že je niekoľko členských štátov, kde príprava na úplné otvorenie trhu výrazne nepokročila, a odvetvové vyšetrenie takisto potvrdilo významné prekážky na úrovni distribúcie.

2.6.1 *Oddelenie prevádzkovateľov distribučnej sústavy*

Úplné otvorenie trhu vyžaduje, aby distribučné spoločnosti zaistili spravodlivý prístup k sieťam, vykonateľný postup, ako zmeniť dodávateľa, a dôvernosť pri zaobchádzaní s údajmi. Prieskumy v jednotlivých krajinách, ktoré uskutočnila Komisia, a odvetvové vyšetrenie odhaľujú, že často to tak ešte nie je. Vzniká mnoho obáv z výskytu krížových subvencií, z diskriminácie v zaobchádzaní s informáciami, ako aj z problémov s postupmi na zmenu dodávateľa a profilovanie zaťaženia, vrátane spolupôsobenia pravidiel pre vyrovnávanie.

Zdroj mnohých z týchto ťažkostí možno nájsť v nedostatočnom oddelení sieťových spoločností od dodávateľských podnikov. Podľa existujúcich smerníc majú prevádzkovatelia distribučnej sústavy s viac než 100 000 zákazníkmi rovnaký režim oddelenia ako prevádzkovatelia prenosovej sústavy. Niekoľko členských štátov nezaistilo implementáciu funkčného oddelenia, a to napriek skutočnosti, že toto oddelenie sa vyžadovalo od roku 2004. Právne oddelenie prevádzkovateľov distribučnej sústavy sa vyžaduje od júla 2007. **Komisia bude i naďalej aktívne stíhať členské štáty s nedostatočnými predpismi týkajúcimi sa prevádzkovateľov distribučnej sústavy.**

Niektorí účastníci trhu okrem toho tvrdia, že existujúce smernice nezaistujú dostatočné vymáhanie práva na úrovni členských štátov. ERGEG už vydala odporúčanie k osvedčeným postupom pre zmenu dodávateľa a jeho uplatnenie si treba vynútiť. **Komisia má preto v**

³³ Pozri oznámenie Komisie „Prioritný plán prepojenia“, KOM(2006) 846.

úmysle posilniť právomoci regulačných orgánov s cieľom vynútiť si oddelenie funkcií.

Prevádzkovatelia distribučnej sústavy s menej než 100 000 zákazníkmi sú okrem toho v existujúcich smerniciach o zemnom plyne a elektrine vylúčení zo základných požiadaviek na oddelenie. Z toho vyplýva, že bez veľmi prísnych predpisov je veľmi nepravdepodobné, že ďalší potenciálni užívatelia budú mať spravodlivý prístup k sieťam. **Komisia znovu preskúma vhodnosť prahu 100 000 zákazníkov.**

2.6.2 Segment trhu domácností: ochrana spotrebiteľa a finančná nedostupnosť energie

Doterajšie skúsenosti ukázali, že veľkoobchodné ceny energií vykazujú značnú rozkolísanosť. Vyvoláva to otázku, či a ako by takému kolísaniu mali byť vystavení koncoví spotrebiteľia, vrátane tých zraniteľných. Smernice o zemnom plyne a elektrine vyžadujú, aby sa prijali opatrenia na ochranu spotrebiteľov, a v prípade elektriny obsahujú pojem všeobecnej služby. Nakoniec, v prílohách k týmto smerniciam sa vyžaduje, aby zákazníci získali právo na priehľadné zmluvné štruktúry, mechanizmus na urovnávanie sporov, právo na bezplatnú zmenu dodávateľa a ochranu pred nesprávnym predajom.

Ľudia nemôžu v dnešnom hospodárskom a sociálnom prostredí žiť bez energie. Elektrina je v každodennom živote občanov podstatná. Má takisto často vplyv na dostupnosť mnohých základných služieb. Domácnosti s nižším príjmom utrácajú za energiu pomerne viac než domácnosti s vyšším príjmom. Domácnosti vo vidieckych oblastiach takisto utrácajú pomerne viac za energiu než domácnosti v mestských oblastiach. Pre veľkú väčšinu občanov EÚ je prístup k službám zásobovania elektrinou uspokojivý. O tom svedčia nedávne údaje z prieskumu verejnej mienky uskutočneného agentúrou Eurobarometer a štúdie o spokojnosti zákazníkov³⁴. Priemerný počet bodov udávajúcich spokojnosť zákazníkov na úrovni EÚ je 7,6 (na škále od 1 do 10)³⁵.

Komisia sa domnieva, že v celej EÚ musia platiť najvyššie možné normy verejnej služby. Zmeny, ktoré sa odohrávajú na európskom trhu s energiou, musia plne zaručovať ochranu práv občanov na zásobovanie dostatočným množstvom elektrickej energie, aby boli uspokojené ich základné potreby za rozumné, ľahko a jasne porovnateľné a priehľadné ceny. Osobitné opatrenia sa musia prijať na zaistenie ochrany najzraniteľnejších občanov, najmä pokiaľ ide o finančnú nedostupnosť palív. Nakoniec, v smerniciach o zemnom plyne a elektrine sa ustanovuje ochrana pred nekalými predajnými praktikami a právo občanov na informácie potrebné na výber dodávateľa, prípadne na jeho zmenu.

Uvedené ustanovenia sa musia implementovať na vnútroštátnej úrovni priehľadne a bez diskriminácie. Nesmú brániť otváraniu vnútorného trhu s energiou, čo má byť na úžitok v

³⁴ Prieskum agentúry Eurobarometer z roku 2006 týkajúci sa spokojnosti zákazníkov so službami v šoebecného záujmu (EU25) a prieskum spokojnosti zákazníkov uskutočnený spoločnosťou IPSOS v roku 2006, ktorý má byť zverejnený.

³⁵ S prístupom k elektrine majú ťažkosti 4 % zákazníkov. Takmer všetci európski občania, ktorí majú prístup k elektrine, ju naozaj využívajú. Zo 72 % európskych zákazníkov, ktorí majú prístup k plynu vedenému potrubím, ho využíva 74 %. V období medzi rokmi 2004 a 2006 zostala cenová dostupnosť elektriny pomerne stála s výnimkou Grécka a Talianska (rastúca tendencia) a Malty (prudký pokles). Šesťdesiat šesť percent európskych občanov hovorí, že ceny služieb v elektroenergetike sú dostupné, kým pre 16 % z nich ceny nie sú dostupné a 15 % pokladá ceny za prehnané. Iba niekoľkí zákazníci podali sťažnosť týkajúcu sa zásobovania elektrinou a zemným plynom (6 % v prípade elektriny a 5 % v prípade zemného plynu). V priemere 62 % zákazníkov v EÚ sa domnieva, že ich záujmy sú dobre chránené. V niektorých veľkých krajinách (v Nemecku, Taliansku a Španielsku) je tento podiel menší než 50 %.

šetkých zákazníkov v roku 2007. Cielené povinnosti všeobecnej služby a povinnosti verejnej služby, vrátane primeranej regulácie cien, musia zostať nedeliteľnou súčasťou procesu otvárania trhu. Spotreba energie je pomerne neelastická. Spotrebiteľia budú často reagovať na výkyvy cien investíciami do nového vybavenia, ktoré bude napomáhať zníženie spotreby. Mnoho členských štátov si však zachovalo všeobecnejšiu reguláciu maloobchodných dodávateľských sadzieb. Aj keď usmerňovanie cien bráni tomu, aby zákazníci dostávali vhodné cenové signály o budúcich nákladoch, cieľná cenová regulácia môže byť potrebná na ochranu zákazníkov za niektorých špecifických okolností, napríklad v období prechodu k účinnej hospodárskej súťaži. Musí byť vyvážená, aby nebránila otváraniu trhu, nevytvárala diskrimináciu medzi dodávateľmi energie v EÚ, neposilňovala narušenie hospodárskej súťaže a neobmedzovala opätovný predaj.

Liberalizácia by mohla byť sprevádzaná agresívnymi a zavádzajúcimi marketingovými a predajnými stratégiami, ktoré využívajú energetické spoločnosti na vytváranie nátlaku na spotrebiteľov, aby zmenili dodávateľa. Smernicou o nekalých obchodných praktikách sa zavádza pevný rámec na riešenie týchto otázok³⁶.

Jasný obraz vnútroštátnych opatrení, ktoré členské štáty prijali na transponovanie energetických smerníc so zreteľom na spotrebiteľské predpisy, nie je k dispozícii. Dostupné údaje naznačujú, že členské štáty využívali na riešenie otázky zraniteľných zákazníkov cieľné povinnosti verejnej služby pomerne málo. Len polovica členských štátov sa dokonca len pokúsila vymedziť túto skupinu a len päť má nejakú formu sociálnych sadzieb. Takisto existujú podstatné rozdiely, pokiaľ ide o náhradu za prerušenie dodávok – len v 8 členských štátoch sú zavedené systémy náhrad – a kódexy správania na zaistenie priehľadnosti cien a zmluvných podmienok.

Komisia preto posúdi vnútroštátne právne predpisy v tejto oblasti, ich vplyv na prevádzkovateľov, ako aj na domácnosti. Najmä prostredníctvom konania pre porušenie právnych predpisov poskytne vodidlo, pokiaľ ide o súlad vnútroštátnych opatrení s právnymi predpismi Spoločenstva.

Komisia bude takisto vykonávať stály prieskum maloobchodných trhov s cieľom posúdiť účinky liberalizácie na domácnosti so zreteľom na rastúcu sebadôveru spotrebiteľov na trhu s energiou a obmedzenie rizika manipulácie s trhom.

Nakoniec, Komisia začne veľkú informačnú kampaň zameranú na zvyšovanie povedomia v období pred úplným otvorením trhu v júli 2007 a má v úmysle rozvíjať Chartu spotrebiteľov energie s cieľom: i) riešiť otázku finančnej nedostupnosti palív, ii) zlepšiť minimálnu úroveň informácií dostupných občanom, a tak im pomôcť pri výbere medzi dodávateľmi a dodávateľskými variantmi, iii) obmedziť byrokraciu v prípadoch, keď zákazníci menia dodávateľa a iv) v súlade s príslušnými smernicami ES chrániť zákazníkov pred nekalými predajnými praktikami.

2.6.3 Frekvencia odčítania údajov meracieho prístroja

36 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“), Ú. v. EÚ L 149/22, 11.6.2005 (Ú. v. EÚ 2005 L 149/22), uplatniteľné od 12. decembra 2007.

Korene niektorých otázok veľkoobchodného trhu možno nájsť v nedostatočnej elasticite dopytu. Napríklad kolísanie veľkoobchodných cien je sčasti zapríčinené skutočnosťou, že menší zákazníci sú v krátkodobom výhľade izolovaní od pohybov veľkoobchodných cien, v dôsledku čoho sú veľkoobchodné ceny kolísavejšie. Dokonca i tam, kde sa ceny vôbec neusmerňujú, zriedkavé meranie spotreby bráni akejkoľvek reakcii dopytu zo strany niektorých zákazníkov.

Široké použitie „inteligentného merania“ spotreby energie by posilnilo hospodársku súťaž a ďalšie ciele politiky, ako sú energetická účinnosť a podpora inovácií pri poskytovaní energetických služieb. Inteligentné meracie prístroje sú prínosom aj pre zákazníkov, pretože im umožňujú častejšie odčítanie a poskytujú im možnosť upraviť svoje profily spotreby. V smernici 2006/32/ES o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách sa stanovuje, že členské štáty majú používať inteligentné meranie spotreby energie s cieľom dosiahnuť ciele energetickej účinnosti. **Komisia preskúma, či sú v tejto oblasti potrebné ďalšie konkrétne opatrenia.**

3 závery a ďalšie kroky

Vyššie sú uvedené hlavné závery, ktoré Komisia vyvodila zo skúseností zhromaždených v uplynulých siedmich rokoch pri realizácii súťažného európskeho trhu s elektrinou a zemným plynom. Táto iniciatíva bola s istými výhradami úspešná. Dosiahli sa určité priaznivé výsledky a výsledok odvetvového vyšetrenia a prieskumy v jednotlivých krajinách poskytli Komisii závažné poznatky o súčasnom stave procesu liberalizácie, ktoré aj napriek významným nedostatkom ukázali istý pokrok a značný ďalší potenciálny úžitok.

Súťažný integrovaný trh zostáva podľa názoru Komisie jedinou cestou, ako zaistiť pre Európu bezpečnú a udržateľnú energetickú budúcnosť, založenú na súdržnom trhu s elektrinou a zemným plynom, pozostávajúcom z 500 miliónov spotrebiteľov, ktorí všetci pôsobia v rovnakom súťažnom a predpisovom rámci.

Komisia sa domnieva, že je teraz načas zväziť možnosti, ako podporiť ďalší prielom, ktorý bude konečným krokom k plne fungujúcim trhom s elektrinou a zemným plynom na európskej úrovni, ako sa uvádza oddieloch 2.1 až 2.6.

Komisia už začala postup na posúdenia vplyvov s cieľom určiť najvhodnejšie metódy uskutočnenia týchto zámerov v praxi. Túto činnosť ukončí neskôr v roku 2007. Bude predložené ďalšie oznámenie, zahŕňajúce podrobné formálne návrhy Rade a Európskemu parlamentu.

Komisia vyzýva Radu a Európsky parlament, aby potvrdili, že hlavnými cieľmi, ktoré sa majú sledovať pri dokončovaní vnútorného trhu s energiou, sú ciele určené Komisiou, a schválili zámer Komisie dať na rokovanie ďalšie opatrenia, ktorými sa má zaistiť dosiahnutie týchto cieľov.